

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Портер М. Конкуренція [Текст] / М. Портер: Пер. с англ. - М.: ИД«Вільямс», 2000. - 495 с.
2. Лаврикова Ю.Г. Кластеры: стратегия формирования и развития в экономическом пространстве региона [Текст]. / Ю.Г. Лаврикова – Екатеринбург: Институт экономики УрО РАН, 2008. – 232 с.
3. Марков Л. Кластеры: Формализация взаимосвязей в неформализованных производственных структурах [Текст]. / Л.Марков, М. Ягольницер - Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2006. – 196 с.
4. Рибчинська Л.А. Оцінка кластероутворюючого потенціалу регіону [Текст] / Л.А. Рибчинська // Вісник Хмельниц. нац. ун-у. Зб. наук. праць. - Хмельницький: Хмельниц. нац. ун-т, 2009. - № 6, Т. 1. - С. 50-55.
5. Изучение методик идентификации кластеров: количественные методы [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://tomashevskayu.livejournal.com/1455.html>
6. Исследование методов по идентификации кластеров: количественные методы (Метод Фезера и Бергмана) [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://tomashevskayu.livejournal.com/1966.html>
7. Исследование методов по идентификации кластеров: качественные методы (метод опроса экспертов) [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://tomashevskayu.livejournal.com/2245.html>
8. Исследование методов по идентификации кластеров: качественные методы (составление генеалогического древа) [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://tomashevskayu.livejournal.com/2389.html>
9. Исследование методов по идентификации кластеров: количественные методы (методология Портера) [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://tomashevskayu.livejournal.com/1722.html>
10. Єщенко П.С. Сучасна економіка [Текст] : Навч. посіб. / П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін – К.: Вища шк., 2005. – 327 с.
11. Посібник з кластерного розвитку [Текст]. – К.: GFA, 2006. – 37 с.

Аннотация. Проанализированы инструментарий, методы и подходы по идентификации кластеров.

Ключевые слова: кластер, инструментарий, методы, подходы к идентификации кластеров.

Summary. Analyzed by the tools, methods and approaches for identifying and mapping clusters.

Keywords: cluster, tools, methods, approaches to the identification of clusters.

Рецензент д.е.н., професор КДАВТ ім.П.Конашевича-Сагайдачного Коба В.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 330.341.1

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кірдіна О.Г., д.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

Розкрито особливості виробничих систем нового покоління, які діють в умовах інноваційної економіки. Розглянуто характерні риси системи управління виробничими системами, яка відповідає сучасним ринковим умовам.

Ключові слова: інноваційна економіка, виробнича система, економіка знань, інноваційна культура.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Розвиток України за постіндустріальним сценарієм сьогодні є єдино можливим шляхом. Це шлях розвитку передових країн світу, їх економік та соціальних політик. Розуміння цих процесів, їх

аналіз та втілення в життя в сучасній Україні можуть і мають перетворити нашу державу на високотехнологічну державу, а її економіку на конкурентоспроможну.

Без сумніву, в українському суспільстві є розуміння того, що світова економіка початку XXI століття характеризується кардинальними змінами у визначенні напрямів економічного прогресу. Основні акценти сьогодні переміщуються на завдання прискореного інноваційного розвитку, переходу до стратегії економіки, що базується на знаннях. В її основі лежать інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал, наука, процеси трансферу результатів творчої діяльності у виробництво матеріальних та духовних благ. В розвинених країнах частка секторів економіки з інтенсивним використанням інтелектуального капіталу сьогодні складає понад 50% і ця цифра постійно зростає. Як свідчить світовий досвід, інноваційні зрушення в національних економіках (Фінляндія, Швеція, Японія, Південна Корея, інші країни) визначалися не лише науковими та технічними досягненнями, але й загальним інтелектуальним проривом в цих країнах за рахунок створення відповідних інституцій соціального, освітнього, науково-технологічного та маркетингового спрямування, які поєднали інтелект, виробництво, бізнес. Дуже важливо також об'єднати людей єдиною національною ідеєю – стати високорозвинутою країною з високою духовністю та гідним талановитого народу України рівнем життя.

Аналіз останніх досліджень та виділення не вирішених частин загальної проблеми. Теоретичні засади формування в Україні інноваційної моделі економіки розкриваються в працях багатьох вчених. Можна відзначити праці Белякова В., Бубенко П., Вишневського В., Данилишина Б., Куценко В. та ін. [1-4]. Трансформацію в управлінні виробничими системами в умовах ринкової економіки розглядають Іозайтис В.С., Метеленко Н.Г., Петрович Й.М., Фатхутдинов Р.А. [5-8]. Враховуючи вагомий внесок зазначених науковців в розробку питань удосконалення виробничих процесів підприємств, все ще потребують уваги аспекти їх трансформації з урахуванням актуалізації інноваційного розвитку національної економіки. Таким чином, **метою статті** визначено розкриття особливостей виробничих систем нового покоління, які діють в умовах інноваційної економіки, та формулювання характерних рис системи управління виробничими системами, яка відповідає сучасним ринковим умовам.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економіка інновацій характеризується прискореними темпами технічного прогресу,

зростаючої інтелектуалізацією всіх факторів виробництва та перетворенням знань у нову продуктивну силу, готовністю до сприйняття нових знань і до постійних змін.

Світовий досвід показує, що в інноваційно-орієнтованій економіці структурно-перспективні високотехнологічні галузі одержують пріоритетний розвиток за рахунок скорочення фінансування структурно-збиткових виробництв, що дозволяє досягти посилення ефекту при попередніх фінансових витратах. Згортається виробництво капіталомістких галузей, і одержують розвиток менш капіталомісткі, наукомісткі виробництва, а також експорторієнтовані виробництва, що здатні залучити додаткові фінансові ресурси із сектора споживання іноземних держав; формується необхідне підґрунтя розвитку знаневоорієнтованої економіки, яка базується на генеруванні та використанні знань.

Основні заходи щодо створення конкурентоспроможної системи генерування знань:

- стабілізація державних витрат на фундаментальні дослідження та перегляд відповідності напрямків їх фінансування обраним пріоритетам;

- перехід до фінансування науково-технічних розробок переважно за результатами проведення відкритих конкурсів інноваційних проектів, орієнтованих на виробництво конкурентоспроможних продуктів;

- формування та підтримка в актуальному стані електронної бази даних про вітчизняну науково-технічну продукцію за усіма напрямками розвитку науки і техніки;

- проведення науково-технологічної атестації державних наукових і науково-дослідних установ та організацій з метою комплексної оцінки їх інтелектуального капіталу та перспектив його реалізації;

- створення Державного фонду підтримки впровадження результатів науково-технічних розробок;

- розширення залучення недержавних коштів на фінансування наукових досліджень та науково-технічних розробок шляхом використання механізмів державно-приватного партнерства тощо.

Розвиток інноваційної економіки обумовлює необхідність створення виробничих систем нового покоління, основною рисою яких повинна стати здатність в постійному режимі вести активну інноваційну діяльність і забезпечувати на цій основі високу конкурентоспроможність і ефективну роботу підприємств.

Аналіз розвитку виробничих систем

сучасного типу вказує на характерні риси інноваційної економіки, що визначають особливості виробничих систем нового покоління:

1) формування розвиненої інноваційної структури, що забезпечує створення національних інноваційних ресурсів і вільний доступ до них;

2) зростання цінності знань, інформації та інтелекту в всіх сферах виробничої та управлінської діяльності; формування уявлення про знання як продуктивну силу;

3) прискорення зміни об'єктів виробництва і поширення інновацій; цільова установка на безперервне вдосконалення технології, процесів, продуктів і самих знань; здатність до адаптації і швидких змін;

4) високий ступінь децентралізації і максимальна наближеність до реального ринку, побудованому на основі управління мережами зовнішніх виробничих структур;

5) високий рівень інформатизації та автоматизації всіх сфер і галузей виробництва, поширення комп'ютерних технологій бізнес-планування в поєднанні з прикладними програмними продуктами, що в кінцевому рахунку, веде до трансформації виробничих систем;

6) розвиток спеціальних знань в галузі інноваційної діяльності, проектного управління, інвестицій.

Традиційне уявлення про виробничу систему як безлічі елементів, пов'язаних для реалізації цілей виготовлення продукції повинно бути наповнене новим змістом. Саме тому виробничу систему необхідно розглядати як сукупність взаємоузгоджених і взаємозалежних механізмів (елементів і підсистем), що відповідають за процеси саморозвитку, організації, виготовлення (виробництва), що функціонують відповідно до загальних законів бізнесу на основі об'єднання спеціалізованих знань в окремих галузях в єдине цілісне знання, що забезпечує можливість інноваційного розвитку.

Можна говорити про еволюцію виробничих систем на макро-, мезорівні і рівні окремих підприємств. На макрорівні розвиток виробничих систем пов'язаний зі створенням інноваційних центрів. На мезорівні основною тенденцією розвитку виробничих систем є формування виробничих і підприємницьких мереж, орієнтованих на мета ринку, або створення інтегрованих виробництв шляхом об'єднання окремих підприємств або їх підрозділів у єдину виробничу систему з метою реалізації проектів, які неможливо здійснити на базі окремо взятого підприємства. На мікрорівні відбувається переміщення акцентів з виробничої на збутову діяльність, на вирішення задач, які пов'язані з

просуванням продукції та задоволенням вимог певної групи споживачів, що реалізується в межах виробничо збутових систем.

Економічна стабільність організації, її ефективність діяльності в умовах ринкових відносин пов'язані з її безперервним удосконаленням і розвитком. При цьому вдосконалення організації має здійснюватися за принципом адаптації до зовнішнього середовища.

Система управління повинна відповідати сучасним ринковим умовам:

– володіти високою гнучкістю виробництва, що дозволяє швидко змінювати асортимент продукції;

– бути адекватною складній технології виробництва, що вимагає абсолютно нового виду контролю, організації та поділу праці;

– враховувати серйозну конкуренцію на ринку товарів і послуг, що докорінно змінила вимоги до якості продукції, до організації післяпродажного обслуговування і додаткових фірмових послуг;

– враховувати вимоги до рівня якості обслуговування споживачів і часу виконання угод;

– враховувати зміну структури витрат виробництва;

– брати до уваги необхідність обліку невизначеності зовнішнього середовища.

Розширюється і конкретизується склад основних функцій організації виробництва. Поряд з об'єднанням і раціональним поєднанням основних факторів виробництва, організація виробництва покликана вирішувати завдання інтеграції знань і виробництва, включення знань в реальний процес створення і виробництва товарів і послуг. Іншою функцією організації виробництва є створення необхідних організаційних умов, які забезпечують реалізацію нових знань і безперервність інновацій, включаючи узагальнення та поширення досвіду, постійне вдосконалення і розвиток, пошук і підтримку ключових компетенцій. При цьому слід зазначити, що управління змінами при впровадженні інновацій, створення організаційних умов для ефективного виробництва вимагають істотної трансформації основоположних цінностей виробничої діяльності, які складають основу культури виробництва. Це означає, що однією з ключових функцій організації виробництва повинна стати розробка програми заходів щодо формування сильної інноваційної культури виробництва, що дозволяє вирішувати проблеми внутрішньої інтеграції та адаптації в умовах інноваційного розвитку виробничої системи.

Інноваційна культура спонукає підприємства до вибору зрозумілих і чітких цілей,

вона розвиває прагнення всього персоналу до інноваційності та здатності їх здійснювати. Завдяки інноваційній культурі підприємства отримують можливість підвищувати інноваційну активність, перетворюючи знання, інноваційні ідеї в прибуток.

Викладені положення дозволяють говорити про нову модель організації виробництва, що характеризує механізм вирішення організаційних проблем господарюючих суб'єктів в умовах інноваційного розвитку.

Модель інноваційного розвитку організації виробництва базується на пропозиції про те, що основними критеріями успішності господарюючих суб'єктів є:

- виживання в конкурентному середовищі;
- висока гнучкість і адаптація виробництва до змін середовища;
- результативність та ефективність діяльності;
- позитивна динаміка продуктивності як відносної ефективності;
- практична реалізація управлінських рішень.

Такий підхід дозволяє вважати, що ефективна організація та управління виробництвом можливі при наявності дієвого механізму адаптації та інноваційного розвитку виробничої системи. Як елементи механізму адаптації виділяються:

- система цілей і програм, що визначають стратегію інноваційного розвитку організації виробництва;
- система цінностей, орієнтована на підтримку активної інноваційної діяльності;
- система методів, що забезпечує гармонійне функціонування і безперервне вдосконалення виробничої системи на основі організаційно-управлінських і продуктивних інновацій.

Виділені елементи становлять основу або ядро моделі інноваційного розвитку.

Висновки. Таким чином, розвиток в Україні інноваційної моделі економіки зумовлює нові вимоги до організації та управління виробничими

системами. Основним критерієм ефективності їх діяльності має стати висока адаптивність до змін зовнішнього середовища, що досягається за рахунок генерування та активного використання знань в межах виробничо-збутових мереж та інших мережевих організаційних структур.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляков В. Н. К обсуждению проекта стратегии инновационного развития Украины на 2010-2020 года / В. Н. Беляков // Инвестиції та інноваційний розвиток: науково-практичний бюлетень Державного агентства України з інвестицій та інновацій. – 2009. - № 1. – С. 29-34.
2. Бубенко П. Почему тормозятся инновационные процессы в Украине / П. Бубенко, В. Гусев // Экономика Украины. – 2009. - № 6 (563). – С. 30-38.
3. Вишневский В. Деньги нас не спасут. Почему Украина – не инновационная держава / В. Вишневский, В. Дементьев // Ежедневник 2000. – 2009. - № 33 (472). – С. В1-В3.
4. Данілішин Б. Інноваційна модель Економічного розвитку: роль вищої освіти / Б. Данілішин, В. Куценко // Вісник НАН України. – 2005. - № 9. - С. 26-35.
5. Фатхутдинов Р.А. Организация производства / Фатхутдинов Р.А. – Учебник. М.: ИНФРА-М, 2000. – 672 с.
6. Петрович Й.М. Організація виробництва / Петрович Й.М, Захарчин Г.М. – Львів: „Магнолія плюс”, 2004. – 400 с.
7. Иозайтис В.С. Экономико-математическое моделирование производственных систем [Учеб. пособие для инженерно-экономич. спец. вузов] / Иозайтис В.С., Львов Ю.А. – М.: Высш. шк., 1991. – 192 с.
8. Метеленко Н.Г. Систематизація внутрішніх факторів економічного зростання та розвитку промислових підприємств/ Метеленко Н.Г (Економіка: проблеми теорії та практики: 36. наук. праць.)– Дніпропетровськ, ДНУ, 2009. – Випуск 256. Том 1. – С.100-110.

Аннотация. Раскрыты особенности производственных систем нового поколения, которые действуют в условиях инновационной экономики. Рассмотрены характерные особенности системы управления производственными системами, которая отвечает современным рыночным условиям.

Ключевые слова: инновационная экономика, производственная система, экономика знаний, инновационная культура.

Summary. The features of production systems of new generation, which operate in the innovation economy. The characteristic features of management of production systems that meet current market conditions.

Keywords: innovative economy, manufacturing system, knowledge economy, innovation culture.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Назаренко І.Л.